

ETENE NEUVOTTELUKUNTA 3/2022

Aika: Tiistai 07.06.2022, klo 12.00–16.00
Paikka: Teams / neuvotteluhuone Julkisuus, Eteläesplanadi 10
Paikalla: Hallamaa Jaana, puheenjohtaja
Kuosmanen Lauri, varapuheenjohtaja
Maija Miettinen, pääsihteeri

Jäsenet, varajäsenet:

~~Ahteensuu Marko, Wahlman-Calderara Tuula~~
~~Aittakumpu Pekka, Mattila Hanna-Leena~~
~~Arja Juvonen, Minna Reijonen~~
Autti-Rämö Ilona, Viitala Juha
~~Berg Kim, Heidi Viljanen~~
Hautanen Ulla, Gergov Vera
~~Huuskonen Olli, Heikkilä Teppe~~
~~Häyry Matti, Sipola Virpi~~
Moilanen Jukka, ~~Lehto Juho~~
Myllymäki Kati, ~~Korkeila Jyrki~~
Nieminen Liisa, Päivänsalo Pekka
Pietilä Anna-Maija, Keskimäki Ilmo
Rentola Annika, Söderström Mikael
Ruuhonen Kirsi, ~~Jaska Siikavirta~~
Sariola Jukka, ~~Sari Loijas~~
Sanni Crahn-Laasonen, Terhi Koulumies
Topo Päivi, Kainulainen Sakari
Sulkakoski Sonja

Anu Kangasjärvi
Juuso Helokangas

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.00.

2. Lausuntopyynnöt

- STM:n lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta, laatua ja tarpeen mukaisuutta sekä vahvistaa asiakkaan oikeuksia saada yhdenvertaisesti tarvitsemiaan palveluja kaikissa ikäryhmissä. Esityksessä muu mielenterveys- ja päihdepalveluita koskeva sääntely kuin tahdosta riippumatonta

hoitoa tai valtion mielisairaaloita koskeva sääntely kumottaisiin mielenterveyslaista ja päihdehuoltolaista. Kyseisistä palveluista säädettäisiin jatkossa sosiaalihuollon palvelujen osalta sosiaalihuoltolaissa ja terveyden- ja sairaanhoidon osalta terveydenhuoltolaissa. Lisäksi esityksessä kumottaisiin päihdehuoltolain sääntely koskien tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämistä väkivaltaisuuden perusteella.

Hallitussihteeri Anu Kangasjärvi (STM) piti esityksen lakiluonnoksesta. Keskustelussa tuli esiin seuraavia näkökulmia:

- Hyvä, että päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen etenee. Molemmat asiakas- ja potilasryhmät ovat tällä hetkellä heikossa asemassa moniin muihin asiakas- ja potilasryhmiin verrattuna palveluiden saamisen näkökulmasta.
- läkkäiden asemaa ei ole tuotu esiin. Mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat yleisiä myös iäkkäillä.
- Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivällä on usein moninaisia ongelmia, jonka johdosta tarvitaan monialaista apua terveydenhuollossa, mutta usein myös sosiaalipalveluita.

3. Kuluttajille suunnatut geenitestit – esimerkki testin tekemisen seurauksista yksilölle

Juuso Helokangas kertoi kokouksessa tarinansa geenitestin tekemisen seurauksista. Huvin vuoksi tehty geenitesti paljasti suuren joukon puolisisarusia, kun hedelmöityshoidoissa oli käytetty monta kertaa samaa sukusolun luovuttajaa. Keskustelussa tuli esiin seuraavia näkökulmia:

- Kansalaisen hämmennys tällaisessa tilanteessa on ymmärrettävä.
- Hedelmöityshoitolaki rajaa saman sukusolun luovuttajan käyttämisen viidelle perheelle, mutta tässä tapauksessa laki ei vielä ollut voimassa.
- Saman luovuttajan käyttämisestä nähtävästi ainakin parille kymmenelle perheelle ei voida pitää eettisesti hyväksyttävänä, vaikka lakia ei olisikaan rikottu.
- Kuluttajille markkinoitavien geenitestien tekeminen sisältää monia eettisiä kysymyksiä. Ne voivat paljastaa joitakin tautiriskejä testin tekijästä, mutta samalla riskin mahdollisuuden myös biologisten lähisukulaisten osalta. Testien kautta voi löytyä biologisia lähisukulaisia esimerkiksi hedelmöityshoitajien tai adoption tilanteessa tai paljastua, että vanhempi tai vanhemmat eivät olekaan biologisia vanhempia.
- Kansalaisen kannalta on haastava tilanne, että ei ole olemassa tahoja, jolta tällaisessa tilanteessa saisi neuvoa tai joka selvittäisi tilannetta (hedelmöityshoitajien tapauksessa esimerkiksi, että kuinka monta kertaa saman luovuttajan sukusoluja on käytetty ja kuinka paljon puolisisarusia täten on).

4. Tekoälyn mahdollisuudet ja soten tulevaisuus

ETENE:n puheenjohtaja, sosiaalietiikan professori (Helsingin yliopisto) Jaana Hallamaa piti esityksen tekoälyn mahdollisuuksista ja soten tulevaisuudesta. Keskustelussa tuli esiin seuraavia näkökulmia:

- Tiedoksi ETENE:n varajäsen Sakari Kainulaisen kirjoitus otsikolla: Hyvinvointialueiden hyvinvointitieto on puutteellista (<http://sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/julkaisutoiminta/blogi-sosiaalipoliitikka-2020/hyvinvointialueiden-hyvinvointitieto-on-puutteellista/>).
- Digitaalinen yhteiskunta tuodaan esiin tavoiteltavana asiana, mutta missä on vastuu hyvän elämän edistämisestä.
- Olisi voitava tilata sellaisia järjestelmiä, joita oikeasti tarvitaan, nyt olemme järjestelmien ja suurten yritysten armoilla.
- Erityisesti iäkkäiden elämän helpottamiseksi tarkoitetun teknologian tulisi olla sellaista, jonka voi istuttaa olemassa oleviin rutiineihin, ja joka vastaa heidän tarpeisiinsa. Merkittävien muutosten tekeminen ja uusien asioiden oppiminen voi olla iäkkäille vaikeaa, eikä täten helpota heidän arkeaan.
- Meistä kaikista kerätään jatkuvasti huomattava määrä erilaista dataa, jotka käytetään esimerkiksi yritysten markkinoinnin kohdistamiseen. Kokonaisuus on niin monimutkainen, että sitä on vaikeaa hallita.
- Järjestelmiä, jotka eivät ole käyttäjän näkökulmasta helppoja ja jotka eivät tuo selvää hyötyä, ei ole järkevää käyttää, eikä niistä maksaa.
- Tekoälyn, robottien ja esimerkiksi yhteydenpitovälineiden ja -tapojen kehittämisellä voidaan ajatella hoidettavan asioita, kuten ikääntyneiden yksinäisyyttä, kun tehokkaampaa voisi olla esimerkiksi yhteisöllisempien asumismuotojen kehittäminen.
- Näkemykset ja odotukset siitä, mitä kaikkea kehittyvällä teknologialla voidaan saada aikaan, ovat usein kritiikittömiä, eivätkä tunnu perustuvan selkeään näyttöön.
- ETENE:n on hyvä seurata kokonaisuutta jatkossakin.

5. Muut asiat

ETENE:n pääsihteeri Maija Miettinen kertoi viimeaikaisista kansainvälisistä kokouksista (NEC Forum Pariisi 12.-13.5. ja CDBIO (Euroopan neuvosto) Strasbourg 31.5.-3.6.).

Käytiin keskustelua ETENE:n toimikauden päätteeksi tehtävistä kannanotoista.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.30.